

ความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี

Knowledge and Self Care Behavior Among Type 2 Diabetes Living in Bangsai, Maung, Chonburi, Chonburi Province

ลักษณา พงษ์ภุมมา*, ศุภรา หิমানันโต

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี

*Email : laksanapon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 147 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ รายได้ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผลการศึกษานี้จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดเตรียมกิจกรรม/แผนงาน/โครงการในการให้บริการ ทางด้านสุขภาพแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

Abstract

The survey research aimed to study the correlation of personal factors, knowledge and self care behaviors among type 2 diabetes mellitus living in one selected community, Maung District, Chonburi Province. The Subjects were 147 individuals diagnosed with type 2 diabetes. The research instrument was a self-report questionnaire asking about personal data, knowledge, and self care behaviors regarding diabetes mellitus. The data were analyzed, using descriptive statistic and correlation analysis .

The results showed that a middle level of knowledge and self care behaviors were reported by the subjects. Also, there was a positive correlation between health care behaviors and three variables, including knowledge, income, educational background at a significant level of .05. The finding can be used as basic data supporting health promotion activities among type 2 diabetes.

Keyword : Self care behavior, Type 2 diabetes.

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขทั่วโลก โดยอัตราความชุกของโรคเบาหวานในประเทศที่พัฒนาแล้วมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 42 จากข้อมูลของสหพันธ์เบาหวานนานาชาติ พบว่า ผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 20-79 ปี ทั่วโลกมีจำนวน 285 ล้านคนในปี พ.ศ. 2553 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้น 438 ล้านคนในปี พ.ศ. 2573 ในจำนวนนี้ ประมาณ 4 ใน 5 เป็นชาวเอเชีย เฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเพิ่มขึ้นจาก 58.7 ล้านคนในปี พ.ศ. 2553 เป็น 101 ล้านคนในปี พ.ศ. 2557 สำหรับในประเทศไทย พบความชุกของผู้ป่วยเบาหวานที่มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 9.6 และสถิติผู้ป่วยโรคเบาหวานเมื่อปี 2549 มีผู้ป่วยโรคเบาหวาน 643,522 ราย ใน 48

จังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2550 มีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นเป็น 757,031 ราย และมีผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวานเพียงจำนวน 142,058 รายเท่านั้นที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้⁽¹⁾ จากสถิติเมื่อเทียบผู้ป่วยเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดกับผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดได้เท่ากับ 1:7 นับว่าเป็นอุบัติการณ์ที่น่าเป็นห่วง สำหรับจังหวัดชลบุรีพบผู้ป่วยเบาหวาน จำนวน 1,517 รายในปีงบประมาณ 2556 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีแนวโน้มไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดได้⁽²⁾ โรคเบาหวานจึงเป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขทั้งระดับประเทศและระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบในระดับโลกทั้งต่อสุขภาพ เศรษฐฐานะของผู้ป่วย และเศรษฐกิจของประเทศ

โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโรคเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพหลายระบบ และก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทางหลอดเลือดขนาดเล็กและใหญ่ ได้แก่ ภาวะแทรกซ้อนทั้งระบบตา (retinopathy) ภาวะแทรกซ้อนทางระบบไต (nephropathy) ภาวะแทรกซ้อนทางหลอดเลือดแดงส่วนปลาย (peripheral arterial disease) ภาวะแทรกซ้อนทางระบบหัวใจและหลอดเลือด (coronary vascular disease) นอกจากนั้น ยังพบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานและผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาจะมีความเสี่ยงต่ออัตราการเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นกว่าคนปกติ 2-4 เท่า จากภาวะแทรกซ้อนทางระบบหัวใจและหลอดเลือด ดังนั้น การหาแนวทางในการป้องกันและดูแลรักษาโรคดังกล่าวเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนและอัตราการเสียชีวิตนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางการแพทย์ด้านเบาหวานต่อสาธารณสุขพื้นฐานทั้งระดับโลกและระดับประเทศ⁽³⁾ สำหรับผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานรายใหม่เพิ่มขึ้นมากทุกปี ส่วนผู้ป่วยรายเก่ามีภาวะแทรกซ้อนเพิ่มมากขึ้น และยังไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีตลอดจนการป่วยตายด้วยภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น⁽⁴⁾ จากการศึกษาของพานทิพย์ แสงประเสริฐ และคณะ⁽⁵⁾ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคเบาหวานนอกจากพันธุกรรมแล้ว สาเหตุที่สำคัญ คือ รูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น อาชีพ การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และภาวะเครียด

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในอุบัติการณ์ที่เพิ่มสูงขึ้น และพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่ทำให้ผู้ป่วย

เบาหวานไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือด ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตามทฤษฎีของโอเร็ม⁽⁶⁾ ได้กล่าวถึงความสามารถในการดูแลตนเอง (self-care agency) เป็นมโนคติที่กล่าวถึงคุณภาพอันสลับซับซ้อนของมนุษย์ การดูแลตนเองเป็นกิจกรรมที่ต้องเรียนรู้และจดจำจากสังคม สิ่งแวดล้อม และเป็นความจำเป็นในชีวิตของบุคคลเพื่อดำรงรักษาสุขภาพชีวิตการพัฒนารวมถึงทฤษฎีกล่าวว่าบุคคลต้องมีความสามารถและคุณสมบัติขั้นพื้นฐานโดยมีความสามารถที่จะรู้ (knowing) กับความสามารถที่จะปฏิบัติ (doing) จากรายงานวิจัยหลายๆ ฉบับ พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเอง อาทิเช่น ลักษณะ สมบูรณ์ทรัพย์⁽⁷⁾ ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานในอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ความรู้เรื่องโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และอิติรัตน์ ราศิริ⁽⁸⁾ ศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความรู้และปัจจัยส่วนบุคคลบางปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเอง จึงทำการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในชุมชนบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี โดยจะนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นฐานข้อมูลในการสร้างเสริมพัฒนารูปแบบการดูแลตนเองของ

ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชุมชนบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรีโดยคาดหวังให้ประชาชนพึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และพฤติกรรมการดูแลตัวเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชนบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้และพฤติกรรมการดูแลตัวเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชนบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาของการเจ็บป่วย และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ป่วยเบาหวานในตำบลบางทราย หมู่บ้านที่ 1 ถึงหมู่บ้านที่ 6 มีทั้งสิ้น 233 ราย ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวาน หมู่บ้านที่ 1 ถึงหมู่บ้านที่ 6 ในตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 147 ราย ที่สมัครใจและยินดีให้ความร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการปรับปรุงและ

พัฒนาต่อยอดมาจากเครื่องมือการวิจัยของเพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธ์ และคณะ⁽⁹⁾ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดจำนวน 14 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาของการเจ็บป่วย

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน ประกอบด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ความรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้ด้านการรับประทานอาหาร และความรู้ด้านภาวะแทรกซ้อน มีลักษณะแบบเลือกคำตอบ (multiple choice) จำนวน 24 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การประเมินความรู้ ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 24 คะแนน

ตอบถูก 81 – 100% จำนวน 20-24 ข้อ หมายถึง ความรู้อยู่ในระดับดี

ตอบถูก 51 – 80% จำนวน 13 - 19 ข้อ หมายถึง ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

ตอบถูก 0 - 50% จำนวน 0 - 12 ข้อ หมายถึง ความรู้อยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย พฤติกรรมการดูแลตนเองด้านร่างกาย ด้านการดูแลสุขภาพจิตใจ อารมณ์และสังคม ด้านการดูแลรักษา และด้านการป้องกันภาวะแทรกซ้อน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (rating scale) คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 28 ข้อ

เกณฑ์การประเมินผลพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานแบ่งตามอัตราภาคชั้น โดยมีเกณฑ์การแปลค่าคะแนนเฉลี่ย⁽¹⁰⁾ ดังนี้

2.51 – 3.00 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับสูง

1.51 – 2.50 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

1.00 – 1.50 หมายถึง พฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคเบาหวานและแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และนำไปปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 ราย สำหรับแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยง .726 และแบบสอบถามความรู้เรื่องโรคเบาหวาน นำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยวิธีของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson Formula 20) ได้ค่าความเที่ยง .744

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนาแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน

(Pearson's correlation) สำหรับข้อมูลตัวแปรอายุ รายได้ ระยะเวลาของการเจ็บป่วย ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแคว (chi square) สำหรับข้อมูลตัวแปร เพศ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง
โครงการวิจัยนี้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี เลขที่อนุญาต จว.01/2559 ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างและชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา และผลการศึกษา จะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือ

ผลการวิจัย

ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ศึกษาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.7 มีอายุระหว่าง 46 – 60 ปี ร้อยละ 78.2 อายุเฉลี่ย 52.86 ปี อายุสูงสุด 68 ปี อายุต่ำสุด 36 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 54.4 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 50.3 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 43.5 รายได้อยู่ในช่วง 15,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 54.4 ระยะเวลาในการเจ็บป่วยอยู่ระหว่าง 6 -12 ปี ร้อยละ 38.8

ความรู้เรื่องโรคเบาหวาน ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 62.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 85.6 ความรู้ด้านการรับประทานอาหาร และด้านการเกิดภาวะ

แพทรกซ้อนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 69.0 และ 67.6 ตามลำดับ ส่วนด้านความรู้ทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 40

พฤติกรรมการดูแลตนเอง ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมดูแลตนเองอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 88.4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการป้องกันภาวะแทรกซ้อน และด้านการดูแลรักษา ($\bar{x} = 2.28$, S.D. = 0.40) ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.26) ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดูแลตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ/ ข้อมูลเชิงคุณภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเอง

จากการศึกษา เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณแต่ละปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ($r=.37$) และรายได้ ($r=.199$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเอง (n=147)

ตัวแปร (n=147)	r	p – value
อายุ	-.131	.114
รายได้	.199 *	.016
ระยะเวลาของการเจ็บป่วย	-.059	.481
ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน	.370 **	.000

และเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเชิงคุณภาพแต่ละปัจจัยกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัย

ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ระดับการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเชิงคุณภาพแต่ละปัจจัยกับคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเอง (n=147)

ตัวแปร		ระดับพฤติกรรมการดูแลตนเอง		χ^2	p - value
		ปานกลาง	สูง		
เพศ	ชาย	61	10	.687	.807
	หญิง	67	9		
สถานภาพ	โสด	72	8	2.195	.138
	สมรส	34	5		
	หม้าย/หย่าร้าง	22	6		
การศึกษา	ประถมศึกษา	44	8	17.275	.000
	มัธยมศึกษา	71	3		
	ปริญญาตรี	13	8		
อาชีพ	แม่บ้าน	35	8	1.765	.102
	รับจ้าง	56	8		
	ค้าขาย	9	6		
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	15	10		

อภิปรายผลการวิจัย

รายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .199$, $p\text{-value} = .016$) สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนตำบลบางทราย ส่วนใหญ่มีรายได้พอเพียง อยู่ในช่วง 15,000 - 20,000 บาท ต่อเดือน จัดว่าไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจจึงไม่มีปัญหาในการใช้จ่ายเงินเมื่อมีปัญหาสุขภาพ สามารถแสวงหาทรัพยากรที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของตน เช่น หนังสือ วารสาร และโทรศัพท์

มือถือ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ ควบคู่กันไปกับการรักษาที่โรงพยาบาล จึงมีทางเลือกที่จะดูแลสุขภาพได้ดีกว่ากลุ่มผู้ป่วยเบาหวานที่มีรายได้ต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูติมา ชินทัตโต⁽¹¹⁾ ศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานโรงพยาบาลเทพากร อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม ที่พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเอง

การศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สามารถ

อธิบายได้ว่า กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนตำบลบางทราย ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 50.3) สามารถอ่านออกเขียนได้ และรองลงมาเป็นชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 35.4) ซึ่งส่วนใหญ่อายุมาก บางรายอ่านหนังสือไม่ออก จึงทำให้กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานที่จบการศึกษาในชั้นมัธยม อ่านหนังสือออก เขียนได้ มีโอกาสแสวงหาความรู้ในการดูแลตนเอง รู้จักใช้ความรู้ และนำมาใช้ในการปฏิบัติได้ดีกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของปฐญาภรณ์ ลาอุณ⁽¹²⁾ ที่ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกอายุรกรรม โรงพยาบาลศูนย์แพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งนับเป็นกลุ่มโรคเรื้อรังเช่นกัน พบว่าของผู้ป่วยโรคในกลุ่มเรื้อรังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเอง

ความรู้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตชุมชน ตำบลบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ($r = .370$, $p = .000$) สามารถอธิบายได้ว่า ความรู้เป็นปัจจัยนำที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา เนื่องจากบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็นำมาซึ่งการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม⁽¹³⁾ ดังนั้นผู้ป่วยเบาหวานที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเบาหวานจะสามารถดูแลตนเองได้ดีกว่า ตามทฤษฎีของโอเร็ม⁶ การดูแลตนเองเป็นกิจกรรมที่ต้องเรียนรู้และจดจำไว้ได้จากสังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นความจำเป็นในชีวิตของบุคคลเพื่อดำรงรักษาสุขภาพชีวิต การพัฒนาการรวมถึงทฤษฎีกล่าวว่าบุคคลต้องมีความ

สามารถและคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน โดยมีความสามารถที่จะรู้ กับความสามารถที่จะปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราพร กลิ่นประทุม⁽¹⁴⁾ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคเบาหวาน การสนับสนุนทางสังคมกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเอง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ รายได้และพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในชุมชนตำบลบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี หากผู้ป่วยเบาหวานมีความรู้ที่ดี จะส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองให้สูงขึ้น จากการศึกษาผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนใหญ่มีการดูแลตนเองในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเสี่ยงต่อการเกิดโรคแทรกซ้อนได้ง่าย จำเป็นต้องมีการดูแลผู้ป่วยให้มีพฤติกรรมดูแลตนเองให้อยู่ในระดับสูง โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรเพิ่มความรู้โดยการให้สุขศึกษาแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างสม่ำเสมอทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ที่พบว่า มีคะแนนความรู้น้อยที่สุด

2. ควรมีการพัฒนาคู่มือการดูแลตนเองเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานและญาติมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการดูแลตนเองและผู้อื่นได้

3. ควรจัดอบรมญาติผู้ป่วยในหลักสูตรการดูแลผู้ป่วยแบบบูรณาการ เช่น หลักสูตร

การดูแลเท้า การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้ป่วย

4. ควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผู้ป่วยเบาหวาน สร้างรูปแบบคลินิกเบาหวานที่มีประสิทธิภาพในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานแบบบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

1. คณะกรรมการสถิติสาขาสุขาภาพ และคณะทำงานสถิติสาขาสุขาภาพ. แผนพัฒนาสถิติสาขาสุขาภาพ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2557-2558. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสถิติสาขาสุขาภาพ และคณะทำงานสถิติสาขาสุขาภาพ; 2557.
2. วิชัย ธนาโสภณ. รายงานการประชุม หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดทุกส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานส่วนกลาง นายอำเภอทุกอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา และหัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ. ครั้งที่ 2/2556. วันพุธที่ 27 กุมภาพันธ์ 2556. ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น 3 ศาลากลางจังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: สำนักงานสาธารณสุข; 2556.
3. สมลักษณ์ จีงสมาน. แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์ดอกคอม; 2558.
4. บุญเลิศ โฉมจังหวัด. รายงานประชุมประจำปี 2558. ครั้งที่ 12/2558. วันอังคารที่ 15 ธันวาคม 2558. ณ ห้องประชุม ชั้น 2. ชลบุรี: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทราย; 2558.
5. พานทิพย์ แสงประเสริฐ, มารยาท รุจิวิชัย, วรวรรณ วาณิชย์ เจริญชัย. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออกกำลังกาย และพฤติกรรมการจัดการความเครียดในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง. วารสารพยาบาล. 2552;58:1-2.
6. Orem, E. Dorothea. Nursing Concepts of practice. 5th ed. St.Louis: Mosby Year Book; 2001.
7. ลักษณะ สมบูรณ์ทรัพย์. พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2551.

8. จิตริตน์ ราศิริ. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. ใน: รายงานวิจัยสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทุกช่วงวัยโดยบูรณาการสหวิชาชีพ มุมมองด้านสังคมเศรษฐกิจการศึกษาสุขภาพ และการพยาบาลอาคารโอรุหารโรจน์ศิริณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง; 2557.
9. เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันท์, สุวิมล แสนเวียงจันทร์, ประทีป ปัญญา. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนวัดปุณาวาส. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี; 2553.
10. บุญใจ ศรีสถิตนรากร. ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย; 2553.
11. ชุตินา ชินทัตโต. การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานโรงพยาบาลเทพากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม; 2550.
12. ปฐญาภรณ์ ลาฐาน. พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการนอกอายุรกรรมโรงพยาบาลศูนย์แพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2554.
13. กองสุขศึกษา. แนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ในการดำเนินการสอนสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองสุขศึกษา; 2543.
14. จิราพร กลิ่นประทุม. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจเรื่องเบาหวานการสนับสนุนทางสังคมกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน. [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง; 2552.